

DENDROLOŠKE ZNAMENITOSTI V POVIRJU KOKRE

Franjo Jurhar

Na območju TOZD gozdarstvo Preddivor (gozdno gospodarstvo Kranj) je nekaj starih častitljivih drevesnih velikanov, ki so pomembna sestavina in okras krajine ter sodijo pod režim spomeniškega varstva.

Na začetku naše poti ob reki Kokri navzgor se zaustavimo v Preddivoru. Ob letoviškem gradu Hrib je čudoviti drevesni park domačih in eksotičnih drevesnih

Najmočnejša smreka na Gorenjskem blizu gradu Turn pri Preddivoru; premer 131 cm. Foto M. Aljančič

vrst. Najbolj izstopa skupina desetih starih sekvoj (*Sequoia gigantea*), najmočnejše tri imajo obseg debla 475, 415 in 405 cm, višine pa 30–35 m.

Le dober streljaj od teh orjaških sekvoj zapazimo v malem gozdičku, tik ob poti proti gradu Turn, smreko velikanko posebne rase. Drevo ima obseg 412 cm, premer 131 cm in višino 36 m. Značilnost te najmočnejše smreke na Gorenjskem so dolge, ob deblu navzdol viseče veje. Vrh je delno poškodovan in suh, verjetno prizadet od strele in viharjev.

Opozoriti velja na zakonski predpis (Ur. l. SRS št. 8/1975), po katerem se lahko v gozdu zavarujejo posamezna drevesa ali skupina dreves zaradi značilnih oblik, izredne debeline, ali redkosti ali svoje zgodovine, ali če imajo poseben kulturni, znanstveni ali vzgojni pomen.

Neglede na prejšnje določilo, so vsa drevesa nad 120 cm premera v gozdovih v družbeni lastnini zavarovana kot naravni spomeniki.

Najdebelejša bukev na Gorenjskem, pomnik in varuh starodavnega gorskega prehoda na Koroško

Drevo raste tik ob gorski poti, ki je nekdanj peljala iz doline od Povšnarja navzgor na Staro Povšno (1340 m nad m. v.). Orjaško drevo ima v prsni višini 547 cm obsega, premer pa 174 cm in višino 30 m. Spada med najdebelejše bukke v Sloveniji. V davnini, še v času turških vpadov na Kranjsko in Koroško (1469 do 1578), po dolini Kokre ni bilo ceste kot je danes, dostop na Jezersko in naprej na Koroško je bil mogoč le čez hribe, mimo Stare Povšne na Mlinarjevo sedlo med

Orjaška bukev ob poti na Staro Povšno v Kokri; obseg debla 547 cm, premer 174 cm. Foto M. Aljančič

Velikim in Malim vrhom. Po tej poti so vdiral Turki na Koroško. Na to nas še danes spominja gozdni kraj »Turške šance«, ki je vpisan v gozdnogospodarskih kartah. Pred nekaj leti je gozdar in lovec Trček na tem mestu izkopaval in našel turško sabljo »handžar« in več podkev turških konj.

Tisa na Stari Povšni, priča okupatorjevih zločinov

Višinsko kmetijo Staro Povšno, ki leži sredi obširnih gorskih senožeti na južnem pobočju Kočne (2539 m), je okupator 24. maja 1944 do tal požgal. Stara tisa rastoča zraven hiše je bila pri tem požaru hudo prizadeta, ogenj je uničil več kot polovico drevesne krošnje in debla vse do dnišča. Tisa je izredno vitalna in ima veliko regeneracijsko moč, znova se je obrasla in močne veje so kar

objele in že skoraj zakrile ožgano in ranjeno deblo, le suhi vrh še štrli iznad zelenih vej. Tisa ima obseg 227 cm in premer 72 cm, je ženskega spola, v času obroda so veje polne rdečih plodov.

Druga naravna značilnost Stare Povšne je dobro ohranjen drevored starih javorjev, v davnini posajen ob poti do planinskih ovčarskih staj. Posebnost teh javorjevih dreves je v tem, da so drevesa v preteklosti redno klestili za napravo vejnikov, ki so jih posušene, prek zime dajali za krmo drobnici. Znano je, da so nekdanj v hribovitih krajih za napravo vejnikov izkoriščali tudi še druge listavce, zlasti jesen, brest, lipo. Precej jesenovih okleščenih dreves je še danes videti na Jezerskem, največ ob posestnih mejah kot mejna drevesa.

Prastara Makekova tisa, ponos Jezerjanov

Tisa velikanka ima obseg debla 334 cm, premer 107 cm, visoka je 15 m (merjena leta 1979). Raste na meji gozda in pašnika »ob marofu« višinske kmetije po domače Makek (Zg. Jezersko št. 77), nadmorska višina 1000 m. Drevo je moškega spola, starost je ocenjena na 550 let, je živi pričevalec turških vpadov na Koroško.

Vsi Jezerjani zlasti pa gospodar Makek so ponosni na naravno dediščino davnih prednikov in jo skrbno varujejo. Mnogo turistov planincev, ki hodijo tod

Makekova tisa na Jezerskem stara 550 let. Foto M. Aljančič

mimo proti Češki koči in Ledinam, občuduje ta slikoviti naravni spomenik sredi gozda krvavih macesnov.

Manjše tise najdemo še na več krajih v dolini Kokre, vendar niso tako častitljive starosti in debeline kot je Makekova tisa. Med debelejšše tise štejemo le tiso na desni strani reke Kokre pri kmetiji Rekar (Kokra št. 66), ki meri v obsegu 227 cm. Nadalje je znana skupina tis blizu kmetije Suhadolnik, nedaleč od planinske poti k Cojzovi koči na Kokrškem sedlu.

V gozdnem kraju Vobenca v Sp. Kokri je bil po pripovedovanju domačinov na posestvu Heinriharja v preteklosti sestoj tise, danes so ohranjeni le še posamezni primerki. Precej tis so tudi tod iztrebili lovci. Iz tisinih debelc so izdelovali deščice za podlogo za pritrjevanje lovskih trofej, rogovja srnjakov in gamsov. Tisa je sdaj zaščiten (Ur. l. SRS št. 15/76) in se ne sme poškodovati in sekati. Lovcem so na voljo druge vrste lesa, npr. nagnoj, breza, jelša, jesen, češnja itd. Izbira zavisi od krajevnih razmer in okusa lovca. Zakonska zaščita tise torej lovcem ne bo povzročala preglavic.

Ob zaključku tega zapisa pripominjam, da bi bilo potrebno in koristno, da se navedena in še druga znamenita drevesa ali skupine dreves z občinskim odlokom zavarujejo kot spomeniki narave. Zadevne predpise vsebuje zakon o varstvu zelenih površin (Ur. l. SRS št. 7/70) in zakon o urejanju, vzdrževanju in varstvu zelenih površin (Ur. l. SRS št. 37/70).